

КАФЕДРА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСТВА

Концертмейстерська практика

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Фортепіано
Статус	<u>обов'язкова</u> / вибіркова
Семестровий контроль	<u>залік</u>

Курс	3,4
Семестр	5,6,7,8

ECTS	5
Годин	150
Практичні заняття	66
Самостійна робота	84

Інформація про викладача

ПІБ	Ільїн Анатолій Миколайович, в.о. професор, Заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	
e-mail	anatolilyin2018@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Навчальний курс дисципліни «Концертмейстерська практика» сприяє закріпленню теоретичних знань та навичок, які були отримані студентами в процесі занять в класі концертмейстерства. Програма творена за вимогами навчального процесу вищої школи та встановлює основні методи підготовки піаніста – концертмейстера за різними видами діяльності.

Основна мета курсу формування професійного сучасного музиканта високого рівня неможливе без ретельного оволодіння навичками концертмейстерської та ансамблевої гри, опанування видами виконавства на різних інструментах, розширення репертуару тощо.

Дисципліна «Концертмейстерська практика» є невід'ємною складовою частиною програми «Концертмейстерство» та спрямована на професійну підготовку піаністів – концертмейстерів до практичної роботи.

Навчально – методичним завданням курсу «Концертмейстерська практика» є підготовка студентів – піаністів до самостійної роботи як акомпаніаторів і концертмейстерів музичних навчальних закладів різних ступенів акредитації, театрів опери та балету, театрів музичної комедії, концертних організацій тощо.

Основними завданнями концертмейстерської практики є:

- використання а удосконалення навичок концертмейстерської роботи в класі та на концертній естраді;
- засвоєння специфіки роботи в вокальних, інструментальних, диригентських класах, класі оперної підготовки;
- оволодіння методикою концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних етапах підготовки навчального та концертного репертуару;
- надбання досвіду підготовки концертних програм в стислі строки;
- удосконалення методики концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних щаблях підготовки навчального та концертного репертуару;

- удосконалення навичок читання з аркуша та транспонування;
- оволодіння в достатньому обсязі оперним та концертно-камерним репертуаром;
- цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури з питань концертмейстерської роботи.

В наслідку проходження концертмейстерської практики студент повинен **знати**:

- особливості роботи концертмейстера з виконавцями на різних інструментах, з вокалістами та диригентами, інструменталістами тощо.
- методику концертмейстерської роботи по вивченню концертно – виконавського репертуару для солістів-вокалістів та інструменталістів,
- в достатньо широкому обсязі камерно-концертну та оперну літературу.

Студент повинен **уміти**:

- аккомпанувати на концертній естраді;
- аккомпанувати з аркуша та в транспорті;
- грати з диригентом;
- читати хорову партитуру;
- пристосовувати темброве звучання фортепіано у відповідності з особливостями звучання соліруючих інструментів (тембр, сила звучності, штрихи, технічні можливості тощо).

Студент повинен **мати уяву**:

- про індивідуальні особливості роботи викладача по спеціальності (вокаліста, інструменталіста, диригента тощо);
- про особливості роботи концертмейстера в процесі підготовки оперної вистави

ЗМІСТ ТА ФОРМИ ПРАКТИКИ

Студенти фортепіанного факультету проходять концертмейстерську практику по наступним напрямкам:

- вокал (сольний спів, оперний клас);
- струнні, духові, народні інструменти;
- хорове та оперно – симфонічне диригування

При проходженні практики в класі сольного співу студент закріплює знання, отримані в класі концертмейстерства. Студент-практикант, спостерігаючи процес розспівування та роботи над творами отримує досвід практичної роботи з солістом – вокалістом, уміння вірного підбору репертуару відповідно з можливостями виконавця. В процесі роботи над вивченням музичного твору з солістом-вокалістом студент-практикант повинен звертати увагу на інтонацію, ритмічну чіткість виконання, дикцію, артикуляцію, працювати над фразою, диханням тощо.

В класі оперної підготовки студент – практикант повинен навчитися:

- роботі з диригентом
- роботі з ансамблем виконавців
- роботі з окремими солістами
- якісному відтворенню на фортепіано особливостей звучання інструментів оркестру.

Концертмейстер повинен **знати** основні вимоги диригента у відношенні інтерпретації художніх творів. Він повинен **уміти** показати співакам вступ і чітке зняття звуку на паузах, в кінці фрази.

При роботі над ансамблем (дует, тріо, квартет та ін.) концертмейстер повинен досконало **знати** партію кожного соліста окремо та **уміти** проспівати її або підіграти на фортепіано.

Наслідком проходження практики в концертній організації є придбання навичок концертмейстерської та акомпаніаторської роботи. В процесі підготовки концертної програми з виконавцем концертмейстер повинен **знати** в достатньому обсязі музичну літературу, можливості соліста або соліруючого інструмента.

При проходженні практики в класах оркестрових інструментів (струнно-смичкових, духових, народних) студент повинен ознайомитись зі специфікою та особливостями виконавського процесу на конкретному інструменті. Концертмейстер-практикант повинен **знати** особливості роботи над інтонацією, штрихами; знати оркестрові ключі та вміти їх читати.

В процесі концертмейстерської практики в диригентському класі студент-піаніст повинен придбати навички гри «під руку» диригента. Крім того він повинен ознайомитись з основними поняттями диригентської техніки. В класах хорового диригування концертмейстер-практикант повинен опанувати особливості виконання хорової партитури на фортепіано. Концертмейстер

класу оперно-симфонічного диригування працює над творами для симфонічного оркестру та клавірами опер. Основними вимогами до роботи концертмейстера є вміння максимально приблизити звучання фортепіано до звучання інструментів оркестру, передати багатогранність штрихів та специфічність динаміки оркестрового виконання.

Форми проведення концертмейстерської практики: 3 курс – пасивна практика в вокальних та інструментальних класах під керівництвом викладача, 4 курс - активна практика в вокальних класах під керівництвом викладача та студента – практиканта з фаху. Активна практика проводиться безпосередньо на робочому місці зі студентом – виконавцем; в концертмейстерському класі, на уроках, репетиціях, академічних та відкритих концертах та ін. Пасивна практика – спогляд передбачає обов'язковий аналіз та осмислення почутого під керівництвом викладача – керівника практики.

Перелік тем індивідуальних занять

МОДУЛЬ 1. Класичний романс 19 ст., народна пісня

Змістовий модуль 1

Тема 1: Спостереження та вивчення акомпанементу вокальних творів: арій, романсів народних пісень тощо.

Тема 2: Аналіз ладо – гармонічних, метро – ритмічних та стилістичних особливостей вивчаємих творів.

Тема 3: Ознайомлення з класифікаціями співочих голосів, теситурою, діапазоном, особливостями співочого дихання та артикуляції.

Тема 4: Самостійна робота по розвитку навичок співу під власний акомпанемент.

Змістовий модуль 2

Тема 1: Розвиток навичок читання з аркушу та транспонування.

Тема 2: Самостійне опрацювання елементів музичного матеріалу партії супроводу: фактура, педалізація.

Тема 3: Заняття з солістом – вокалістом: робота над інтонацією, фразуванням, інтерпретацією творів.

Тема 4: Контрольний показ вивчених творів.

МОДУЛЬ 2. Романси композиторів 20-21 ст.

Змістовий модуль 3

Тема 1: Спостереження за професійною роботою викладача та концертмейстера в класі сольного співу, вивчення акомпанементу вокальних творів.

Тема 2: Опанування ладо – гармонічних, метро – ритмічних та стилістичних особливостей вивчаємих творів.

Тема 3: Практична робота в класі зі студентом – вокалістом під керівництвом викладача – керівника практики.

Тема 4: Контрольний показ вивчених творів.

Змістовий модуль 4

Тема 1: Проходження пасивної практики в інструментальних класах (скрипка, віолончель, альт), вивчення репертуару.

Тема 2: Опанування ладо – гармонічних, метро – ритмічних та стилістичних особливостей вивчаємих творів.

Тема 3: Самостійні репетиції зі студентом – інструменталістом для досягнення єдиного інтерпретаційного плану виконання.

Тема 4: Контрольний показ вивчених творів.

МОДУЛЬ 3. Інструментальний акомпанемент.

Змістовий модуль 5

Тема 1: Проходження активної практики в класах сольного співу.

Тема 2: Проходження активної практики з солістами – інструменталістами.

Змістовий модуль 6

Тема 3: Проведення репетицій з солістами під керівництвом викладача.

Тема 4: Концертне виконання вивчених творів.

МОДУЛЬ 4. Оперні арії композиторів 20 ст.

Змістовий модуль 7

Тема 1: Проходження активної практики з солістами – вокалістами.

Тема 2: Проходження активної практики з солістами – інструменталістами.

Змістовий модуль 8

Тема 3: Самостійні репетиції з виконавцями для досягнення єдиного інтерпретаційного плану виконання.

Тема 4: Виконання опанованих творів на концертній естраді.

Форми та технології навчання

Практичні заняття, індивідуальна робота з ілюстратором, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного концертмейстерського репертуару, музикознавча та методична література представлена у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE, Viber, Zoom, Googl disk.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Робота над індивідуальною виконавською програмою, стилем та жанром творів.	15
2.	Практична робота з ілюстратором	25
3.	Самостійна робота	15
4.	Робота над обов'язковим репертуаром	15
5.	Залік	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

На оцінку «відмінно» студент:

- Студент виконує твір на рівні професійного концертмейстера, артистично і бездоганно веде соліста, презентує себе як сформовану творчу індивідуальність.
- Студент демонструє у виконанні бездоганний ансамбль з солістом, творчо та вільно використовує набуті знання та навички, володіє всіма складовими частинами партитури твору на професійному рівні.
- Студент впевнено демонструє набуті знання та навички, виконує твір на високому художньому рівні з максимальним опануванням всіх складових партитури твору, але у виконанні відчувається недолік самотнього відношення до інтерпретації твору

На оцінку «добре» студент:

- Студент виконує твір на високому художньому та технічному рівні, впевнено веде соліста, демонструючи здобуте диригентське відчуття партитури, але допускає незначні помилки суто технічного характеру
- Студент виконує твір з органічним і пластичним відчуттям партії соліста; презентує широке коло закріплених знань та навичок, недоліком при цьому є деяка обмеженість його виконавської ініціативи
- Студент демонструє досить високий рівень здобутих знань та навичок; демонструє добру обізнаність з особливостями сольної партії; але при цьому допускає деякі розходження в ансамблі з солістом

На оцінку «задовільно» студент:

- Студент виконує твір на досить належному технічному рівні; при цьому допускає при акомпонуванні солісту значні порушення метро-ритму, агогіки, динаміки, педалізації.
- Студент демонструє середній рівень технічного та емоційно-сислового опанування елементів нотної партитури; при цьому відсутнє диригентське відчуття у веденні партії соліста
- Студент виконує твір на досить низькому художньому та технічному рівнях; в ансамблі з солістом майже не демонструє набутих знань та навички

На оцінку «незадовільно» студент:

- Студент виконує партію акомпанементу із значними помилками в нотному тексті; часто зупиняється під час виконання твору; недостатньо знає партію солістів
- Студент не в змозі відтворити нотний матеріал акомпанементу; не знає партій соліста; не володіє елементарними навичками гри з партнером

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних музичних фестивалях та конкурсах, концертах. Відвідування культурномистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев И. Методика преподавания игры на баяне. – М. Музгиз, 1961
2. Ауэр Л. Моя школа игры на скрипке. Интерпретация произведений скрипичной классики. Статья и коммент. И. Ямпольского – М. Музыка, 1965
3. Волков Н. Пушечников И. К вопросу звукоизвлечения на язычковых инструментах. Теория и практика игры на духовых инструментах. Сб.статей Ред.сост. В.Н.Апатский - К. Музична Україна, 1985
4. Готлиб А. Заметки о фортепианном ансамбле. Муз. исполнительство. Сб. статей, Сост. Г.Я.Эдельман – М. Музыка 1973
5. Гречишкіна Н. Особливості концертного виконання оперної арії.
Навчальний посібник - Донецьк, 2007
6. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. К. Наукова думка 1961
7. Коган Г. О фортепианной фактуре. К вопросу пианистичности изложения. М. Советский композитор, 1961
8. Маталаев Л. Основы дирижерской техники. М. Сов. композитор, 1986
9. Методические указания по концертмейстерской практике для студентов фортепианных факультетов музыкальных вузов. Автор-сост. Н.Н.Протопопова К. 1986

10. Молчанова Т. Мистецтво піаніста – концертмейстера. Львів, 2007
11. Полтавцев И., Светозаров М. Курс чтения хоровых партитур. Учебное пособие. - ч. 1 - М. Музыка, 1964, ч. 2 - М. Музыка 1965
12. Поздняков А. Дирижер – аккомпаниатор. Некоторые вопросы оркестрового аккомпанемента. Учебное пособие. М. 1975
13. Римский – Корсаков Н. Основы оркестровки. - М. – Л. Госмузиздат 1946
14. Федотов А. Методика обучения игре на духовых инструментах. М. Музыка, 1975
15. Фортунатов Ю., Барсова И. Практическое руководство по чтению симфонических партитур. Вып. 1. - М. Музыка, 1966
16. Шендерович Е. О преодолении пианистических трудностей в клавирах. Изд. 2. М. Музыка, 1987
17. Шендерович Е. В концертмейстерском классе. Размышления педагога. М. Музыка, 1996
18. О работе концертмейстера в классе хорового дирижирования. Методические рекомендации. Автор – сост. А.А.Мирошникова. К. РУМК, 1990
19. Концертмейстерская практика в оперном театре. Методические рекомендации. /Авт.сост. Скобцова Ж.Г. - К. РМКНЗМиК, 1997
20. Савари С.В. Азбука аккомпанемента. Учебное пособие. / Ред.. А.Я.Гроссов. – Донецк 2006.
21. Б. Фільц Український класичний романс. - К., 1972